

Latvijas
vides
aizsardzības
fonds

Dabas vērtības Mārupes novadā

Laikā no 01.09.2014. – 31.12.2014. tiek īstenots projekts „Vietējo dabas vērtību apzināšanas pasākumi Mārupes novadā”. Projekta budžets ir 2947 EUR, no kuriem 85% finansē Latvijas vides aizsardzības fonds, bet 15% Mārupes novada Dome.

Projekta ietvaros tika aptaujāti Mārupes iedzīvotāji par sastopamajām dabas vērtībām Mārupes novadā. Rezultātā vairākas dabas vērtības tika iekļautas dabas vērtību velo maršrutā.

Visas rakstā minētās dabas vērtības ir brīvi pieejamas apskatei.

MĀRUPES VIDUSSKOLAS 4 DIŽOZOLI:

- **Parastais ozols – apkārtmērs 5,24m, mērījuma augstums 1,3m.**
Atrašanās vieta: Kantora ielā 101 pie trotuāra, 90m uz R no autobusu pieturas pie Mārupes vidusskolas (koordinātas: 502096, 6308275)
- **Parastais ozols – apkārtmērs 4,48m, mērījuma augstums 1,3m.**
Atrašanās vieta: 90m uz ZR no Kantora ielas 97, Mārupes vidusskolas parkā, Rietumu ozols no 3 dižozolu rindas. (koordinātas: 502102, 6308447)
- **Parastais ozols – apkārtmērs 4.98m, mērījuma augstums 1,3m.**
Atrašanās vieta: 90m uz Z no Kantoras ielas 97, Mārupes vidusskolas stadiona R malā, vidējais ozols no 3 dižozolu rindas. (koordinātas: 502204, 6308486)
- **Parastais ozols – apkārtmērs 5,21m, mērījuma augstums 1,3m.**
Atrašanās vieta: 130m uz ZZA no Kantora ielas 97, Mārupes vidusskolas stadiona A malā. Austrumu ozols no 3 dižozolu rindas. (koordinātas: 502299, 6308517)

ZĀLĪŠU DIŽBĒRZS:

- **Bērzs – apkārtmērs 3.35 m, mērījuma augstums 1,3m.**
Atrašanās vieta: 40m uz Z no mājām “Zālīši”, Bebru ielā 24 – ielas D malā, Mārupē. (koordinātas: 503541, 6306658)

Dižkoki ir dabas pieminekļi. Tie ir rekordisti vecumā un resnumā, kā arī garumā un kuplumā. Dižkoki ir aizsargājami. Tie ir visnozīmīgākā latviskās ainavas sastāvdaļa.

Dižkokiem ir trīs galvenie ienaidnieki: cilvēks, zibens un citi koki. Pie dižkokiem nedrīkst veidot lūžņu un krāmu noliktavas. Nedrīkst mēsot. Lielie nokaltušie zari dižkokiem nav jānozāgē. Dižkoku sakņu zonā nedrīkst izmainīt gruntsūdens līmeni, apbērt vai apbūvēt sakņu daļu. Dižkoku zaros nedrīkst celt būdas vai pienaglot kāpnes.

Par apdraudējumiem un pāri darījumu dižkokiem ziņojiet reģiona vides aizsardzības inspekcijai.

MĀRUPĪTE

Mārupīte ir Daugavas kreisā krasta pieteka un pieder Daugavas upju baseinam. Upīte sākas Mārupes pagasta Mēdemu purvā satekot vairākiem meliorācijas grāvjiem un purva ezeriņiem starp Tīraini un Stūnīšiem jeb Gaismām. Upīte Mārupes novadā tek 6km tālāk turpinot savu ceļu Rīgas pilsētā.

Augštecē Mārupītes gultne iztaisnota un savāc apkārtējo purvu un polderu¹ ūdeņus. Upes augšgala meliorētās platības atrodas ūdensšķirtnē starp Mārupītes un Neriņas upēm. Mārupīte tek pa lēzenām platībām, tādēļ ūdens līmeņa garenkritumi ir nelieli un sastāda 0,15 – 0,30%.

Pirms 10 gadiem, kad Mārupītei piegulošās platības izmantoja kā pļavas un ganības, nosusināšana, tai skaitā drenāžu tīkls lauksaimnieciskajai ražošanai (nokrišņu ūdens novadīšanai) apmierināja.

Pašlaik platības pārņemtas privātīpašumā un tajās izvērsta intensīva privātmāju būvniecība – nepieciešamai nosusināšanas normai ar ūdens novadīšanu jābūt citai. Mārupītes teritorijas izpētē tās krastos atklāti divi Eiropas nozīmes aizsargājami biotopi – melnalkšņu staignājs un mēreni mitras pļavas.

Vēsturiskais nosaukums: Māras dzirnavu grāvis

Izteka: Medema purvs (56°52'05"N 24°01'28"E)

Ieteka: Daugava (56°56'37"N 24°05'09"E)

Garums: 11 km

Kritums: 15 m

Baseina platība: 35,4 km²

Galvenās pietekas: Bierīņgrāvis

DZILNUPE

Dzilnupe sākas Cenu tīreļa ziemeļdaļā, daļēji meliorējot purva teritoriju. Tālāk upīte šķērso Mārupes novada teritoriju rietumu – ziemeļrietumu virzienā jau kā regulēts grāvis. Starp trešo un sesto kilometru, kur Dzilnupe šķērso kāpu grēdu, krastu augstums sasniedz vairāk kā 3 metrus. Šajā vietā uz Dzilnupes izveidota Božu ūdenskrātuve (56 ha), kas ir mākslīgs ūdensobjekts – izveidots appludinot izmantotu smilšu karjeru. Pie Božu ūdenskrātuves robežojas Mārupes un Babītes novadi. Dzilnupe ietekt Babītes ezerā. Tās vidējais gada ūdens līmenis nepārsniedz Babītes ezera rādītājus. Pēc Babītes polderu izbūves, Dzilnupe apvadīta gar poldera dambi un ieplūst Neriņā, kas, savukārt, poldera apvedkanālā. Lejasgalā 2,5km garā posmā upes līmeņi atkarīgi no līmeņa svārstībām Babītes ezerā.

Laikā no 1958.gada līdz 1970.gadam Dzilnupe vairākas reizes regulēta pa atsevišķiem posmiem, kā rezultātā tā vairāk līdzinās meliorācijas grāvim nekā dabīgai gultnei. Upei nav izteiktas ielejas, kā arī plašas palienes. Tikai mežu teritorijā tās krastos atjaunojies aizaugums.

(dati: LVĢMA)

Vēsturiskais nosaukums: Mācītāja mājas upīte

Izteka: Cenu tīrelis

Ieteka: Babītes ezers (56°56'31"N 23°50'59"E)

Garums: 13 km (regulētais garums 8,9km)

Baseina platība: 51 km²

¹ Polderis - Ar dambi norobežota, nosusināta teritorija upes palienē, piejūras līdzenumā, ūdenstilpes krastos vai upes deltā. Pasaulē plašākie polderi izveidoti Nīderlandē, kur tie veido savdabīgu ainavu, kas ir viena no tūristu piesaistēm.

Materiāls tapis projekta „Vietējo dabas vērtību apzināšanas pasākumi Mārupes novadā” ietvaros. Projektu līdzfinansē Latvijas vides aizsardzības fonds.

NERIŅA

Neriņa iztek no Mārupes novada teritorijā esošā Medemu purva rietumu daļas. Tās augštecē ieplūst melioratīvie ūdeņi no Cenu tīreļa dabas lieguma ziemeļaustrumu daļas, kā arī lauksaimniecisko zemju notece. Upīte tek galvenokārt ZR virzienā cauri Jaunmārupei un Skultei. Tālāk, Babītes novada robežās, kopā ar Dzilnupi Neriņa saplūst Dzilnupes *polderi*², kas saistīts ar Babītes ezeru Lielupes baseinā.

1958.gadā, rekonstruējot [polderi](#), Neriņas lejtece novirzīta aptuveni 1km uz rietumiem līdz bijušajai [Dzilnupes](#) ietekai ezerā un gar ezera austrumu galu pa apvadkanālu uz [Varkaļu kanālu](#). Upe visā garumā Mārupes novada teritorijā ir regulēta, bet tās krastos ir atjaunojies aizaugums. Lejpus Jaunmārupes tās krasti veido zaļo zonu, kas saplūst ar blakus esošajām mežu teritorijām. Interesantākā vieta veidojas lejpus Skultes ciemata, kur saglabājušās upes agrākie *meandri*³, bet ūdens kvalitāte upē šeit ir vērtējama kā vidēji piesārņota – piesārņota.

Uz upes izveidoti vairāki dīķi. Lielākās pietekas ir [Dzilnupe](#) un [Beberbeķu strauts](#). Lielākās apdzīvotās vietas krastos ir [Jaunmārupe](#), [Skulte](#), [Brīvkalni](#), [Piņķi](#), [Vīkuļi](#). Upi trīs reizes šķērso autoceļš [A5](#). (*dati: Latvijas Vides Ģeoloģijas un Meteoroloģijas centrs*)

Vēsturiskais nosaukums: Bebru upīte

Izteka: Medema purvs (56°53'01"N 24°01'36"E)

Iteka: Babītes ezers (56°56'31"N 23°50'59"E)

Garums: 18 km

Kritums: 10 m

Gada notece: 0,014 km³

Baseina platība: 115,2 km²

Pietekas: Dzilnupe

Upes ir ūdensteces, kas plūst pašu izgrauztās gultnēs un savāc virszemes un pazemes noteces ūdeņus no sava baseina. Ūdens resursi ir viena no Latvijas lielākajām dabas bagātībām. Latvijā ir ap 12.5 tūkstošu upju, strautu, valku, urgu un lielu grāvju. Kopējais upju garums, ieskaitot arī pašas mazākās upes, ir 37 500 km. Kopā ar grāvjiem hidrogrāfiskā tīkla kopgarums pārsniedz 100 tūkstošus kilometru. Latvijā ir 777 tādas upes, kas garākas par 10 km. Ir jā rūpējas, lai teritorijas pie upēm izmantošana atpūtai un vides izziņai neatstāj negatīvu ietekmi uz sastopamajām dabas vērtībām. Upju krastos aizliegts mēslojot. Ir jāpārtrauc piesārņojuma nonākšana upē.

² Polderis - Ar dambi norobežota, nosusināta teritorija upes palienē, piejūras līdzenumā, ūdenstilpes krastos vai upes deltā. Pasaulē plašākie polderi izveidoti Nīderlandē, kur tie veido savdabīgu ainavu, kas ir viena no tūristu piesaistēm.

³ Meandrs - Lokveida līkums upes gultnē, kas rodas sāniskas iegraušānās (erozijas) un uzskalošanas (akumulācijas) dēļ. Īpaši daudz meandrē un plašas ielejas veido līdzenumu upes, kas plūst pa irdeniem iežiem.